

Національний парк «Арки»

В США у штаті Юта існує Національний парк «Арки», в межах якого відомо понад 2000 природних арок, які висвердлив вітер у пісковиках. Парк займає площу 309 км². Статус національного парку надано в 1971 році.

Багато арок здобули загальне визнання, знаходяться в секції Вікна (Windows section). Тут розташувалися поряд арки з назвами Північне Вікно (North Window) та Південне Вікно (South Window). Трохи далі – арка з назвою Гарматна (Turret Arch).

Подалі знаходиться знаменита Подвійна арка (Double Arch). Здвоєна форма арки нагадує велетенські природні утворення з фантастичного блокбастера «Аватар», у районі яких відбувався фінальний повітряний бій між людьми й народом Нав'ї.

Велетенська Арка Корона (Corona Arch) має висоту в 45 метрів. Її називають Маленьким веселковим мостом (Little Rainbow Bridge) або просто Маленькою веселкою. Втім, маленькою її можна вважати лише порівняно зі справжньою веселкою, перекинутою від горизонту до горизонту. Саме з Арки Корона командою адреналінщиків на чолі з Девідом Гремом були здійснені найвищі екстремальні стрибки на мотузці (свінг-джамп), відео з якими з величезною швидкістю поширилося в Мережі.

Проте роль головної візитної картки Національного парку Арки завоювала не така величезна, але дуже мальовнича Витончена Арка (Delicate Arch), яку за особливість «конструкції», яка нагадує штани з лампасами, що розвіваються, нагородили жартивлливим прізвиськом «Ковбойські штани».

На території парку Арки за останні 40 років через вітрову ерозію зруйнувалися 42 арки. Раніше обліку ніхто не вів, так що залишається тільки здогадуватися, скільки дивовижних скельних конструкцій тут було 100 або 1000 років тому. На жаль, неприборкані й терплячі працівники – сили вивітрювання не зупиняються, завершивши шедевр, й продовжують працювати з ним поки не знищать. Це лише додатковий стимул побувати в Національному парку Арки у штаті Юта, США, щоб встигнути побачити всю його красу. Втім, роком раніше або роком пізніше – не має особливого значення. Існуючих нині 2000 арок вистачить ще не на одне покоління туристів!

Баранячі лоби

Баранячі лоби – геологічна пам'ятка природи місцевого значення в Україні. Розташована в межах міста Коростеня Житомирської області. Площа 0,1 га. Статус надано в 1967 році. Створена з метою охорони групи мальовничих валунів і скель у річищі й на березі річки Уж, у межах Центрального міського парку культури та відпочинку. Скелі складаються з червоного граніту ранньопротерозойської ери, вік яких близько 2 млрд років, які згладив льодовик.

Геологічна будова цієї території є дуже складною. Вона формувалася упродовж тривалого періоду в загальній історії утворення земної кори. З пішохідного мосту ви можете побачити значну кількість невеликих скель, які прикрашають місцевість і навіть

мають власні назви – «Ольжині купальні», «Плечі перуна», «Баранячі лоби», «Гігантські котли», і все це – масив геологічних порід «Коростенський плутон».

Скелі складаються з червоного граніту та мають згладжені верхівки, що пояснюється дією льодовика. Ці скелі мають історичне, наукове та естетичне значення та є мінерально-петрографічними пам'ятками України. За часів крейдового періоду територію Коростеня заливало море, доказом чого є відкладення кременю з відбитками раковин молюсків.

Найдивовижніші дюни й бархани

На Землі існують десятки місць, де дюни можна не лише побачити, але й почути. Вони створюють звуки подібні до писку, скреготу, деренчання, голосу собаки або дзижчання пропелера. Часом у прибережних дюнах можна почути під ногами короткі мелодійні посвисти. Бархани пустель часом «гудуть». В давнину вважали, що в «співаючих пісках» чутні голоси примар і злих духів, які живуть у дюнах. Явищу не можуть знайти чіткого наукового пояснення досі. Розроблені декілька теорій, але в кожній є свої вади. Ясне одне: звук виникає від руху сухих гарячих піщинок. Але найменша вологість примушує пісок замовкнути.

Фахівці розрізняють з десяток типових форм барханів та дюн. Наприклад, там, де вітер часто міняє напрям і силу, утворюються дюни, схожі на піраміди. Вони ростуть не у бік, а вгору. У Сахарі бархани досягають висоти 100-поверхового хмарочоса!

А найвищі у світі стаціонарні (нерухомі) бархани прикрашають пустелю Бадин-Джаран на півночі Китаю. Висота деяких з них досягає пів кілометра. Від переміщення й розвіювання їх захищають ґрунтові води, які не дають піску повністю висохнути.

Олешківські піски

Піщаний масив Олешківські піски на півдні України називають «українською Сахарою», умовно вважаючи єдиною європейською «пустелею». Знаходяться ці піски на Херсонщині, за 30 км на схід від обласного центру. Ця територія являє собою безкрайні дюни заввишки 5–20 м, які під дією вітру потроху «повзають». Тутешні жителі називають їх «кучугурами». Перетворення колишнього степу на пустелю почалося у XVIII–XIX ст., завдяки активному тваринництву місцевих магнатів, які завозили й випасали овець. Вівці не тільки з'їдали всю рослинність, але й розбивали ґрунт копитами. Вітрова ерозія сприяла засипанню піском околиці сіл, а при сильних вітрах виникали піщані бурі. Зараз піски зупинені по краях найбільшими в світі штучними лісовими насадженнями, які займають площу близько 1 тисячі км². Завдяки цим зусиллям Олешківські піски стали вважатися напівпустелею. За словами місцевих жителів, тут часто трапляються масштабні пожежі, оскільки ліс легко займається через погодні умови, а гасити полум'я важко, адже ліс був посаджений з точки зору науковців неправильно – занадто щільно.

Влітку пісок нагрівається до 70 градусів, і гарячі висхідні потоки, що йдуть від пісків, розганяють дощові хмари. Тому дощів

тут менше, аніж в самому Херсоні, який знаходиться по іншу сторону Дніпра. Трапляються тут і піщані бурі, під час яких не видно ані неба, ані сонця.

В пустелі на глибині 300–400 м існує прісне підземне озеро з дуже смачною водою. Проте, науковці дослідили, що масштабно добувати звідси воду не можна, оскільки рівень води знизиться і ліси не зможуть стримувати піски. До найближчого населеного пункту від пустелі – близько 7 км.

На території Олешківських пісків функціонують наступні головні природно-заповідні об'єкти: Чорноморський біосферний заповідник НАН України з трьома кластерами – «Солоноозерна Дача», «Волижин ліс», «Іванівська арена», національні природні парки «Білобережжя Святослава» та «Олешківські піски», а також ландшафтний природний парк «Кінбурнська коса».

Скелі Довбуша – природний заповідник у серці Західної України

Скелі Довбуша складаються з яменського пісковика. Величні скелі утворилися близько 70 мільйонів років тому, а в той далекий час територія сучасної Івано-Франківської області являла собою дно теплого моря. За мільйони років пісковик спресувався, обвітрився, а його форми згладилися, тому величезні камені стали нагадувати своєрідних фантастичних істот. Ширина скельного масиву становить приблизно двісті метрів, а незвичайне скупчення кам'яних велетнів простягнулося з заходу на схід на цілий кілометр.

Ще в X–XVII століттях до нової ери в цьому загадковому місці знаходилося язичницьке святилище-обсерваторія, що підтверджують дані археологічних досліджень. Після поширення християнства на українських землях монахи побудували між скелями невеликий скит, а пізніше тут з'явилася сторожова фортеця,

що проіснувала аж до XVI століття. Свою назву скелі отримали тому, що в XVIII столітті в цьому місці розташовувалася база опришків, ватажком яких був **Олекса Довбуш**. Зараз величні творіння природи немов ховаються на території буково-смерекового лісу, але деревами гірські схили поросли тільки у другій половині XX сторіччя.

Скельний масив являє собою розсип розкиданих по буково-ялиновому лісі каменів заввишки від одного до вісімдесяти метрів. Усі великі скелі отримали від скелелазів незвичайні назви. Це каміння **Броненосець і Австрійка, Парус та Тюльпан, Бівачка і Шуршун, Голець і Колобок**. Назви дуже точно характеризують форму скель, наприклад, **Колобок** – це величезний камінь округлої форми, що зовні нагадує грудку із тіста, а **Мала Австрійка** схожа на фігуру оголеної жінки, що стоїть на весь зріст. Скельні утворення покриті безліччю дрібних і великих дірочок, округлими складочками і щілинами.

Внутрішня площа заповідника добре окреслена півколом з величних скель основної групи, а в західній його частині ще можна розгледіти сліди колись глибокого рову і середньовічного оборонного валу. Посеред лісу, що оточує територію стародавньої фортеці, ховаються окремі скелі-вежі. У їх число входить сорокаметровий велетенський **Тюльпан**, відокремлений **Вітряк** і **Лялька**. На багатьох скелях можна розглянути місця від мотузок і позначення маршрутів для скелелазів, які давно облюбували цю місцевість.

Дуже незвично виглядає сіра скеля **Книжка** заввишки в два людські зрости, яка нагадує за формою відкриту книгу, або притулені один до одного кам'яні скрижалі. Поверхня каменю поцяткована безліччю складочок і вибоїн, які схожі на написи, виконані якоюсь невідомою мовою.